

Dansk, 1.-5. klasse
Omfang: Varierende

Forslag til samtaler om 'Den store plan'

I dette opgaveark får du en række forslag til gode klassesamtaler om elevbogen 'Den store plan'. Samtaleemnerne er opdelt kapitel for kapitel.

Vælg selv at bruge få eller mange af emnerne alt efter, hvor lang tid du har afsat til at læse bogen. Eller efter, hvad der er mest spændende for netop dine elever.

Inspiration til læringsmål

- Eleven ved, at man kan tale om æstetiske tekster, og at de er åbne for fortolkning.

Inspiration til tegn på læring

- Eleverne kan deltage aktivt i samtaler i klassen om temaerne i 'Den store plan'.

Kompetencer og målpar

Kompetenceområder	Kompetencemål	Færdigheds- og vidensmål
Dansk efter 2. klasse		
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 2: Eleven kan deltage i enkel fortolkning / Eleven har viden om metoder til enkel fortolkning
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer gennem samtale om litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 2: Eleven kan udtrykke egen opfattelse af teksten / Eleven har viden om måder at begrunde sin opfattelse på
Dansk efter 4. klasse		
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 1: Eleven kan forklare sin tekstforståelse / Eleven har viden om sammenhæng mellem virkemidler og budskab i tekster
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til velkendte temaer i eget og andres liv gennem undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Vurdering 1: Eleven kan sammenholde egen tolkning med andres tolkning / Eleven har viden om fortolkningsmuligheder
Dansk efter 6. klasse		
Fortolkning	Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster	Fortolkning 2: Eleven kan sammenfatte sin fortolkning / Eleven har viden om motiv og tema

Baggrund til læreren

'Den store plan' er Kim Langers fortælling om drengen Ekiru og hans hemmelige plan om at hjælpe sin familie. Læsesterke elever kan sagtens læse den alene for spændingens og den gode læseoplevelses skyld.

Men det er en god idé at tage læsningen i bidder som en fælles proces i klassen, hvor I standser op undervejs og taler om historien – både om de overordnede temaer og om nogle af de helt konkrete elementer i handlingen.

Der er jo stor forskel på at bo i Danmark og i Kenya – særligt i så fattig en region som Turkana. Kultur, levevis og landskab er så forskellige, at eleverne hele tiden vil støde på forhold ved livet omkring Turkana-søen, som vil virke overraskende eller svære at forstå 'på de ydre linjer'. Og samtidig vil eleverne 'på de indre linjer' uden videre kunne genkende mangt og meget – fordi børneliv jo også har meget tilfælles på tværs af lande og ydre forskelle.

FN's Verdensmål og Børnekonventionen

Hvis du gerne vil inddrage FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling i undervisningen, så er det oplagt at gøre det i relation til flere af de temaer, som optræder i historien:

- **Mål 4:** Kvalitetsuddannelse (Alle børn skal have mulighed for at gennemføre gratis grundskoleundervisning).
- **Mål 5:** Ligestilling mellem kønnene (Om diskrimination og eliminering af skadelige børneægteskaber).
- **Mål 6:** Rent vand og sanitet (Sikre at alle har adgang til vand og sanitet).
- **Mål 13:** Klimaindsats (Om at vi skal handle hurtigt for at bekæmpe klimaforandringer og deres konsekvenser).

Læs mere om FN's Verdensmål her: verdensmaalene.dk

Børnekonventionen, der handler om børns grundlæggende rettigheder, kan også inddrages. Den finder I på Børnerådets hjemmeside: boerneraadet.dk.

Tips til brugen af bogen

Brug ordforklaringerne og faktaboksene

I elevbogen er der masser af ordforklaringer og faktabokse, som I kan stoppe op ved og tale om undervejs i læsningen af fortællingen.

En fiktiv familie med bund i virkeligheden

Personerne og begivenhederne i 'Den store plan' er fiktive, men de er inspireret af virkeligheden for de familier, som bor i Kenyas Turkana-region. Som lærer kan du altså ikke få mulighed for at fortælle eleverne, hvordan det siden er gået med Ekiru og hans familie. Fortællingen åbner dog et håb for, at familien går en lidt lysere fremtid i møde.

Forslag til samtale

Kapitel 1: Et uanmeldt besøg

I starten af kapitlet sidder Ekiru i skolen. Der er både ligheder og forskelle på en dansk og en kenyansk skole.

- Ekiru rækker hånden op for at svare på lærerens spørgsmål. Underviser man på samme måde i Danmark og Kenya? Eller er det en 'gammeldags' måde at gøre det på?
- Ekiru håber, at læreren vælger ham. Hvordan har I det med at svare foran hele klassen? Er der nogen, der gerne vil have lov til at svare, og andre der hellere vil være fri, selvom de kender svaret?

Der er kun drenge i klassen. Og vi hører, at Ekirus søster, Hope, går i pigeklassen.

- Hvorfor er drenge og piger opdelt i hver deres klasse?
- Tror I, det gør undervisningen bedre eller dårligere?

Der står, at de store drenge sidder bagerst i klassen.

- Hvorfor er der både store og små børn i klassen?
[bl.a. fordi eleverne tit er væk i flere måneder ad gangen og derfor fagligt befinder sig på samme trin trods stor forskel i alder]
- Hvordan tror I, det ville være at skulle gå i klasse med nogen fra de store klasser?
- Hvordan tror I, det må være at være stor og gå i klasse med nogen, der er mindre?
- Tror I, at alle får lov til at sige lige meget i timerne, eller er det mest de store, der får lov?

Kapitel 2: Af sted med det samme

Der står, at Ekirus morfar bor langt væk inde på den tørre slette. Det tager en hel dag at gå.

- Hvorfor tager Ekirus morfar ikke bare toget eller bussen? Eller sin bil? Eller en cykel?
- Hvad ville jeres morfar eller farfar gøre?

Engang boede Ekiru og hans familie også inde på sletten.

- Hvorfor flyttede de mon?
- Hvordan kan det være, at det pludselig ikke regner i flere år?
[Der har altid været tørkeperioder i Turkana, men de seneste 10-20 år er tørkerne blevet værre og mere uforudsigelige].
- Taler I om klimaforandringer i skolen? Eller derhjemme?
- Gør I selv noget for at hjælpe klimaet?

Der står, at Ekiru og hans familie engang levede som nomader. Det betyder, at man ikke bor det samme sted hele året, men vandrer rundt fra sted til sted for at finde føde til husdyrene.

- Hvordan tror I, det ville være ikke at have et fast sted at bo?
- Kunne det også være spændende hele tiden at bo på nye steder?
- Hvad med venner, når man hele tiden flytter? Og hvad med skolen? Hvordan kan man passe den, hvis man ikke altid bor samme sted?
[Der er slet ingen skole hos nomaderne].

-
- Hvis man ikke går i skole og lærer boglige ting ligesom jer, hvad tror I så, at drenge og piger i Turkana lærer?

Ekirus morfar.

- Er det mærkeligt, at Ekiru ikke kender sin morfar særlig godt?
- Kender I jeres bedsteforældre godt? Eller er der også nogen, I ikke ser så tit? Måske fordi de bor i den anden ende af landet, eller måske fordi jeres forældre er skilt?
- Ekirus morfar går i noget andet tøj end Ekiru (han ligner en høvding fra gamle dage). Er der også forskel på, hvilken slags tøj gamle og unge går med i Danmark?

Ekiru bliver helt uden forberedelse sendt af sted med sin morfar i en hel måned. Det lyder ret vildt.

- Hvorfor har Ekirus morfar mon ikke givet besked i forvejen?
- Kunne jeres mor og far finde på at sende jer af sted uden at spørge, om I havde lyst?
- Ekiru skal arbejde for sin morfar med at passe geder. Hvordan kan det være vigtigere end at gå i skole?

Kapitel 3: En lang og stenet tur

Ekirus hund, Lopua, må ikke komme med, men lister efter dem alligevel.

- Har I kæledyr? Ville de også følge efter jer, hvis I gik et sted hen?
- Ekiru sover tæt op ad sin hund. Hvis I har hund eller kat, må de så godt hoppe op i sengen hjemme hos jer?

Ekiru kan ikke sove. Han er sulten og bange for mørket.

- Har I prøvet at gå sultne i seng?
- Har I prøvet at sove på jorden eller et andet ubehageligt sted? Eller måske bare på et liggeunderlag i et telt?
- Tror I, det gør det nemmere for Ekiru at være i mørket, at han har Lopua, selvom det 'bare' er en hund?
- Er det pinligt at være mørkerød?

Ekirus morfar har aldrig gået i skole.

- Hvor mange generationer skal vi tilbage i Danmark, før mange mennesker ikke gik i skole? Gik jeres bedsteforældre i skole? Hvad med jeres oldeforældre eller tipoldeforældre?

Kapitel 4: Et glædeligt gensyn

Ekiru møder sin fætter Nakure, og de bliver gode venner med det samme.

- Ekiru og Nakure legede sammen som små, men har ikke set hinanden længe. Hvordan kan det være, at man kan møde nogen og med det samme mærke, at man godt kan lide hinanden?

Ekiru skal lære om bushen, og hvordan man tæller gederne.

- Ekiru skal lære at lægge mærke til de små forskelle for at kende forskel på gederne. Hvad eller hvem kender I, som kan være svært at se forskel på? Hvad med tvillinger?
- Hvorfor er det nemt at tælle f.eks. ti myrer, hvis de står stille på række, men nærmest umuligt, hvis de myldrer rundt mellem hinanden?

Ekiru er bange for de vilde dyr, men det lyder ikke, som om Nakure er det.

- Tror I, man er mere bange for ting, som man ikke kender, end for ting som man kender?
- Hvorfor tror I, Nakure er helt alene med en flok geder?
[når det er tørke, er der ikke store områder med græs og blade, og så er man nødt til at dele dyreflokken op i mindre grupper, og så skal man bruge flere hyrder].

Ekiru bor i et land med mange farlige dyr.

- Hvordan mon det er at bo i et land med så mange farlige dyr?
- Tror I, man kan blive angrebet af en løve ude i bushen?
- Har vi farlige dyr i Danmark?
- Der er meget snak om, at ulven er vendt tilbage til Jylland. Ved I, om ulve er farlige for mennesker? Hvad tror I, der ville ske, hvis et menneske blev dræbt af ulve i Danmark?
- Mange af dyrene er fredede for ikke at blive udryddet. Er det godt, når nu de er så farlige?

Kapitel 5: En firbenet redningsmand

Hos Turkana-folket er det mændenes og drengenes opgave at passe dyrene og kvindernes og pigernes opgave at grave efter vand.

- Kan I komme i tanke om jobs eller arbejdsopgaver herhjemme, som kun (eller næsten kun) bliver lavet af enten kvinder eller mænd? Hvorfor er det mon sådan?

Ekiru og Nakure hjælper de to piger, Akwanga og Anam, med at grave brønden ud, efter at den er styrtet sammen.

- Tror I den slags gamle kønsrollemønstre vil fortsætte, eller er der forskel på, hvad unge og gamle synes at drenge og piger må eller ikke må?
- Hvordan kan det være, at man kan finde vand i jorden?
[når floden tørrer ud, tørrer den fra toppen og nedad]
- De graver i et udtørret flodleje. Hvad er det? Hvad er grundvand?

Ekiru synes, det er en dejlig følelse at sove sammen med sine nye venner.

- Tror I, det er nemmere at blive tætte venner, hvis man har oplevet en farlig situation sammen (som f.eks. den med den sammenstyrtede brønd)?

Kapitel 6: En smart byttehandel

Ekiru og Nakure er ca. 12 år gamle og skal klare sig selv ude i bushen.

- Kan man forestille sig, at to børn skulle klare sig selv på den måde i Danmark? Ville det mon være lovligt?
- I Danmark ville kommunen eller skolen nok blande sig, hvis en familie sendte to børn ud for at klare sig selv. Tror I, at samfundet er lige så udbygget i Kenya?

Drengene skal selv finde mad. Nakure har fanget fire jordegern.

- Hvordan har han gjort det, tror I?
[enten ved at sætte fælder op foran dyrenes huler i jorden eller ved jagt med spyd].
- Kan man også finde mad ude i naturen i Danmark?

Ekiru er dygtig til boglige ting, men er ikke så god til det praktiske. Med Nakure er det omvendt. Han har måske ikke gået så meget i skole, men er virkelig dygtig til at passe geder og klare sig selv.

- Findes der flere slags begavelse?
- Og er den ene slags begavelse bedre end den anden?
- Hvordan er det i Danmark, hvor alle skal gå i skole? Synes I, man lærer nok praktiske fag i skolen?

Ekiru stikker sine forældre en lille hvid løgn, da han kommer hjem.

- Er det okay at lyve, hvis man gør det for andres skyld?
- Hvorfor kan Ekiru ikke snyde Hope? Har I det også sådan? Har I søskende eller andre i familien, der er bedre end jeres forældre til at gennemskue jer?

Kapitel 7: Den store bølge

Først tilbyder Ekiru naboen Lomakat at hjælpe ham med fiskeriet mod at få noget af fangsten, og senere kommer han i tanke om, at han skulle have rensset garn for far.

- Tal om lønarbejde og pligter. Hvad hjælper I til med derhjemme? Er der forskel på, om man f.eks. skal dække bord og rydde op på sit værelse, eller om man skal arbejde 'rigtigt', ligesom Ekiru gør?
- Hvor gammel skal man være i Danmark, før man må tage et arbejde efter skoletid? Tror I, de har samme regler i Kenya?
- Hope har rensset fars fiskegarn for Ekiru. Ville I også gøre et stykke arbejde for at hjælpe en af jeres søskende? Også uden at tage æren for det?

Ekiru falder i søvn på båden, og imens skifter vejret.

- Kan vejret skifte lige så hurtigt i Danmark?
- Tal om farlige erhverv (f.eks. fiskeri/landbrug/skovbrug).
- Kan der være andre farer end vejret for fiskerne på Turkana-søen?
[Drukning, kæntring pga. dårlige både, krokodiller inde langs bredden, måske endda flodheste, som kan vælte båden].

Kapitel 8: En rigtig lille købmand

Ekirus far har aldrig lært at tælle, gange og dividere.

- Er det mon, fordi han er dum – eller bare fordi, han aldrig har haft brug for det? Eller fordi han ikke har fået lov at gå i skole?
- Kunne han bruge den samme måde på fiskene, som Nakure bruger til at tæller geder, altså at kende den enkelte?
- Snyder fiskeopkøberen Ekirus far – eller mon han også bare er dårlig til at tælle og regne?

Fiskeopkøberen er en mellemmand og sælger fiskene videre til fiskesælgeren på markedet.

- Fungerer det også sådan i Danmark?
- Når du køber en fisk eller en gulerod eller en ting i en butik, hvor mange led tror du så, den har været igennem inden da?

Ekirus far siger, at det ikke nytter noget at bede om flere penge for sine fisk, for så køber opkøberen bare af de andre fiskere i stedet for.

-
- Står man stærkere, hvis man er flere sammen?
 - Hvad kunne fiskerne gøre i fællesskab for at få en højere pris for deres fisk?
[f.eks. andelstanke].

Ekiru har kun været i den nærmeste store by, Lodwar, én gang i sit liv, selvom den kun ligger et par timer på knallert (bodaboda) derfra.

- Hvorfor har Ekiru aldrig været længere væk?
[Måske har han ingen transportmidler, og måske har han ikke haft brug for at komme til byen før, når man alligevel ikke har nogen penge at købe noget for].
- Hvor tit er du ude at rejse? Hvor langt væk har du været?

Ekiru forhandler med fiskehandleren.

- Kan man også "prutte" om prisen på tingene i Danmark? F.eks. på loppemarkedet?
- Men hvad med at prutte om prisen på en liter mælk i supermarkedet eller kiosken?
- Har du eller dine forældre nogensinde forhandlet om prisen på noget?

Kapitel 9: På gensyn

Ekiru og hans far fisker sammen, og bagefter salter de fiskene og lægger dem til tørre i solen, for at de ikke skal blive dårlige.

- Hvordan mon det er at leve uden et køleskab? Hvor skal man så opbevare sin mad?
- Mon man bruger en anden type madvarer, når man ikke har et køleskab?
[Ekiru og hans familie spiser mange tørrede ting, f.eks. bønner og majs, som ikke rådner].

Ekiru viser sin far, hvordan han kan tjene flere penge på sine fisk.

- Kender du eksempler på, at voksne kan lære noget af børn?
[f.eks. computer].

Ekirus far har skyldt Ekirus morfar penge for medgift for Ekirus mor.

- Tal om medgift. I nogle lande er det kvindens familie, der betaler til mandens familie, fordi den overtager ansvaret for at sørge for hende. I andre samfund (f.eks. hos Turkana-folket i Kenya) er det manden, der betaler til kvindens familie, fordi kvinden nu skal arbejde for hans familie og ikke sin egen.